



नेपाल ईनर्जी ईफिसियन्सी प्रोग्राम

एक परिचय

अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डहरूसंगको तुलनामा नेपालमा देशको कुल ग्राहस्थ उत्पादनको अनुपातमा ऊर्जाको उपभोगको मात्रा बढि छ । यसका प्रमुख कारणहरू मध्ये नेपालमा ऊर्जाको दिगो तथा दक्ष उपभोग प्रवर्द्धन गर्ने ऊर्जा सम्बन्धी कार्यनिती उपलब्ध नहुनु पनि हो । यस्तो कार्यनिती विद्युतको उपभोगको मात्र नभई देशमा ऊर्जाको प्रमुख श्रोतको रूपमा रहेको जैविक ऊर्जाको प्रयोगको निमित्त पनि उपलब्ध छैन । यो समस्या अत्याधिक मात्रामा लोडसेडिङ्ग हुने सुख्खा मौसममा अझै गम्भीर रूपमा खडा भएको छ । लोडसेडिङ्गको समस्याले गर्दा देशको उद्योग, ब्यापारमात्र नभई सर्वसाधारण घरपरिवार समेत विद्युत आपूर्तिबाट बञ्चित हुनु परेको छ । नेपालमा ऊर्जा क्षेत्रको बिद्यमान समस्याहरूलाई मध्येनजर राख्दै नयाँ जलविद्युत परियोजनाहरू, राष्ट्रिय प्रसारण लाईनको बिस्तार, तथा पहिले विद्युतमा पहुँच नपुगेमा क्षेत्रहरूमा पहुँचको बिस्तार आदि राष्ट्रिय बिकास योजनामा उदेश्यहरूको रूपमा समेटिएको छ । तर ऊर्जा दक्षताको बारेमा भने हाल सम्म कुनै खासै महत्व दिइएको देखिदैन ।

नेपाल तथा संघीय गणतन्त्र जर्मनी बीचको दुई पक्षीय बिकास सहयोगको दायरा भित्र नेपाल ईनर्जी ईफिसियन्सी प्रोग्राम (नीप) को कार्यान्वयनको निमित्त सन् २००९ मा दुई पक्षीय सम्झौता भएको हो । यसै सम्झौताको आधारमा घरपरिवार, ब्यावसायिक तथा उद्योगहरूमा ऊर्जाको दक्ष प्रयोगको प्रवर्द्धन गर्ने प्रमुख उद्देश्य रहेको यस कार्यक्रम जल तथा ऊर्जा आयोगको सचिवालयले जर्मन संघीय आर्थिक सहयोग तथा बिकास मन्त्रालय (बिएमजेड)को निमित्त जर्मन बिकास सहयोग - जीआईजेडको सहयोगमा आठ बर्षको निमित्त कार्यान्वयन गर्दै आएको छ । यस कार्यक्रमको पहिलो चरण २०१४ मा सम्पन्न हुनेछ ।

कतिपय सर्वसाधारण घरपरिवार, सार्वजनिक निकाय, उद्योग तथा व्यापारीक वर्ग ऊर्जाको कुशल प्रयोगबाट प्राप्त हुने आर्थिक लाभ तथा वातावरणीय फाईदा बारेमा अझै अनभिज्ञ छन् । नेपालमा घरायसी रूपमा प्रयोग हुने विद्युतिय उपकरणहरू, बत्ती तथा उद्योगमा प्रयोगहुने उपकरण एवं प्रकृयाहरूमा समेत ऊर्जा दक्षता सम्बन्धी कुनै प्रकारको मापदण्ड कार्यान्वयनमा ल्याईएको छैन । ऊर्जा दक्षताबाट प्रयोगकर्ताहरूले प्रत्यक्ष बचत गर्न सक्ने मात्र नभई भरपर्दो ऊर्जाको आपूर्ति तथा वातावरणमा पर्ने नकरात्मक प्रभाव समेत घटाउने सहयोग पुऱ्याउन सकिने अन्तर्राष्ट्रिय अनुभवहरूले प्रमाणित गरिसकेको छ । यसैक्रममा नीपले देशमा ऊर्जा दक्षता मार्फत प्राप्त हुने सम्भावित लाभको प्राप्तको निमित्त चार स्तरमा विभिन्न कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गरिरहेको छ ।

राष्ट्रिय ऊर्जा कार्यनितीमा ऊर्जाको दक्ष प्रयोग सम्बन्धी नीति

नीपले नेपाल सरकारलाई ऊर्जाको दक्ष प्रयोग तथा जैविक ऊर्जाको दिगो प्रयोग प्रवर्द्धन गर्ने राष्ट्रिय ऊर्जा कार्यनिती तयार पार्न सहयोग पुऱ्याउँदछ । साथै राष्ट्रिय ऊर्जा सूचना प्रणालीको स्थापनाबाट ऊर्जा सम्बन्धि तथ्याङ्कहरूलाई सुलभ र ब्यवस्थित बनाउने योजना समेत गरिएको छ ।

घरहरूमा ऊर्जा दक्षता

घरपरिवारमा प्रयोग हुने विद्युतीय उपकरणहरूमा ऊर्जाको दक्ष प्रयोग दर्शाउने मापदण्ड तथा लेबल उपलब्ध भएमा ती उपकरणहरूमा खपत हुने ऊर्जा तथा उपकरण संचालन खर्चको आधारमा उपभोक्ताहरूलाई त्यस्ता उपकरणको खरिदको निमित्त निर्णय गर्न मद्दत पुग्दछ । विद्युतीय उपकरणमा ऊर्जाको खपत सम्बन्धी लेबल राख्ने गरेपछि कतिपय मुलुकहरूमा, उपयुक्त बिकल्पहरू उपलब्ध भएको खण्डमा, मुल्य तथा ऊर्जाको उपभोगको आधारमा कम गुणस्तरका उपकरणहरूको मागमा कमी आएको पाईन्छ ।

जैविक ऊर्जा दक्षताको निमित्त सुधारिएको चुल्होको प्रवर्द्धन

गैह्र सरकारी संस्थाहरू तथा निजी क्षेत्रसंगको संयुक्त तत्वावधानमा नीपले जैविक ऊर्जाको दक्ष प्रयोग हुने सुधारिएको चुल्होको किसिमको बिस्तार गर्ने, मर्मत तथा संभार प्रणालीको बिकास गर्ने तथा यस्ता चुल्होको बृहद प्रवर्द्धनको निमित्त आवश्यक बजार ब्यस्थापन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउने लक्ष्य राखेको छ । साथै कार्यक्रमको मुख्य लक्ष्य चुल्होको प्रयोगको भौगलिक क्षेत्र बिस्तार गर्ने तथा प्रवर्द्धनको गति बढाउने रहेको छ ।

उद्योगमा ऊर्जा दक्षता

नीपले निजी क्षेत्रसंग संयुक्त रूपमा नेपाल उद्योग बाणिज्य महासंघ अन्तर्गत ईनर्जी ईफिसियन्सी सेन्टर स्थापना गरेको छ । उक्त केन्द्रको पहिलो कार्य योग्य ऊर्जा परिक्षक (अडिटर) तयारीको निमित्त प्रशिक्षण प्रदान गर्ने रहेको छ । यी परिक्षकहरूले उद्योग व्यवसायी तथा बित्तिय संस्थाहरूलाई सल्लाह दिनेछन् जसबाट उद्योगहरूमा ऊर्जाको दक्ष प्रयोगको निमित्त योजना तर्जुमा, त्यसको कार्यान्वयन तथा यसको निमित्त बित्तिय ब्यवस्थापन गर्न उद्यमी तथा ब्यवसायीहरूलाई सहयोग पुग्दछ । यसको साथै नीपले प्रविधि उत्पादक तथा ऊर्जा सेवा कम्पनीहरू बीच क्षेत्रीय सहयोगको निमित्त पनि उत्प्रेरित गर्दछ ।

सम्पर्क

नेपाल ईनर्जी ईफिसियन्सी प्रोग्राम (नीप)

जीआईजेड, पोष्ट बक्स १४५७, काठमाडौं, नेपाल

टेलिफोन ५५३८१२९, फ्याक्स ५५५१७०६, ईमेल neep@giz.org.np

वेबसाइट www.wecs-neep.gov.np